

EDİRNE'DE MAHALLE KÜLTÜRÜ -1-

Mahalleler asırlar boyunca, yer adlarının da şahitlik ettiği gibi, belki de başlangıçtaki etnik, genellikle aynı soydan gelen ve genellikle aynı coğrafi bölgede yaşayan insanların oluşturduğu ve dini homojenliklerinin sayesinde bir anlamda özelliklerini korumuşlardır.¹

İnsanların birincil olarak sosyalleştikleri, kendilerini ait hissettikleri ve farklı etkileşimlerde bulunarak dünyayı anlamlandırmaya başladıkları, kent içerisindeki en küçük yaşam alanlarını temsil eden mahallelerin ortaya çıkışının, miltattan önceki devirlere rastladığı görülmektedir.²

Osmanlı döneminden Türkiye Cumhuriyeti'ne ulaşan mahalle ve muhtarlık yönetimi doğal olarak süreçler içinde dönemlerin özelliklerine göre biçimlenmiştir.

Osmanlı hâkimiyetinden önce Edirne, Kaleiçi ve Mihal Köprüsü'nün diğer tarafındaki Aina adlı yerleşim yerinden ibaret 2-3 kilise ile 5-10 mahallenin yer aldığı küçük bir şehir görünümündeydi.³ Edirne'nin fethinden sonra kale içinde yaşayan halk, külliye ve imaretlerin kurulmaya başlamasıyla birlikte kalenin dışına çıkmaya başlamıştır. Dolayısıyla kentteki şehirleşme hareketlerine 14. yüzyılda kurulan Yıldırım Bayezid, Balaban Paşa, Gazi Mihal Paşa, Muradiye ve Sultan II. Bayezid İmareti ve Külliyesi bunlara birer örnektir.

Edirne'nin ilk nüfus sayımı olarak adlandırılacak nüfus kayıt defterinin oluşturulması ise 1703 yılında gerçekleştirilmiştir. Padişah II. Mustafa'nın emriyle gerçekleşen bu çalışma 24 Mayıs 1703 günü tamamlanmıştır. Bu sayım ile kentte 65 mahallenin yer aldığı tespit edilmiştir. Aslında tahrir defterlerine göre 1528 yılında Edirne'de 144 Müslüman, 19 gay-

ri Müslim mahallesi ile 8 Yahudi cemaati kaydedilmiştir. 1609 yılında bu sayı 147'dir. 1703 yılı nüfus kaydına göre Edirne'deki toplam nüfusun %12.2'si Gayrimüslim, % 87.8'i Müslümandır. Gayrimüslimler 26 mahallede Müslümanlar ile birlikte oturmaktadır. Ev ve sokak kültürünü oluşturan değerlerin mahallenin yapısında da işlevsel olduğu gözlenmektedir.⁴

Bu bağlamda mahalleler azınlıklar ve dini cemaatler dışında toplumsal olarak eşitlikçi bir yerleşim özelliği göstermektedir. Osmanlı'da Gayrimüslimler ile özellikle de Yahudilerin kentlerin kendilerine ayrılan kesimlerinde yerleşmeleri geleneksel bir olaydır. Edirne'nin de o dönemdeki nüfus yapısını incelediğimizde de bu yapıyı ağırlıklı olarak Kaleiçi semtinde görmekteyiz.

Osmanlı döneminde önemle durulan konulardan biri de halkın genel güvenliğinin sağlanmasıdır. Şehir içi güvenlik söz konusu olduğunda bunu sağlamak amacı ile alınan önlemlerden belki de en önemlisi mahalle halkının birbirine karşılıklı olarak kefil olmalarıdır. Böylelikle faili bilinmeyen olayların sayısında bir düşme sağlandığı gibi daha sonra ceza ödememek amacı ile mahalle halkının karanlıkta kalma ihtimali olan pek çok olayı kadiya kaydettirdikleri görülmektedir.⁵ Dolayısıyla mahalle esas alınmak suretiyle oluşturulan otokontrol sistemiyle mahalle halkı kendi kaderi üzerinde söz söyleyebilen, gerektiğinde olayların seyrine müdahale edebilen bir topluluk özelliği taşımıştır.

Cumhuriyet dönemi ile birlikte kentin savaşlar sonucunda yaşamış olduğu harabe durumu şehrin imar planlarının hazırlanması çalışmalarını hızlandır-

mıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında yapılan imar planı ile kentin bugünlere ulaşan kentleşme süreci oluşmuştur.

Doğup büyüdüğüm kentin mahalle kültürü ile ilgili yaşadığım çocukluk ve gençlik yıllarımı düşündüğümde arkadaşlık ve komşuluk ilişkileri akraba yakınlığıyla sürdürülmekteydi. Mahalle sakinlerinin iyi veya kötü günlerde yardımlaşma gayretleri, yaşadığı mahalle sokağının temiz tutulması için her hane halkının kapısının önünü titizlikle temizlemesi, kapı önü akşam sohbetleri, hastalık halinde komşuların hasta eve yemek getirme yarışı içine girmeleri, komşuların birbirlerine selamsız geçmemeleri hatırlarımda kalan güzel anılardır.

Eski yıllarda kış ayı yaklaştığında her hane evine odun ve kömür alma telaşı içinde olurdu. Hangi komşumuza odun veya kömür gelmişse bizlerde o eve yardıma koşar, imece usulü kömür veya odunu taşırdık.

Mahallede kızlı erkekli oyunlar oynanır, kimse kimseye kötü gözle bakmazdı. Her mahalle sokağının bir komşu dedesi, babası, annesi veya ablası vardı. Aslında mahallemizin sokağında yaşayanlar ailemizin bir parçasıydı. Evimiz Ayşekadın da E-5 üzerinde bahçeli bir ev olmasına rağmen evden dışarıya çıktığımızda anem dış kapının anahtarını kapının üzerindeki bir kiremittin altına koyardı. Mahallemizdeki komşularımıza güvenirdik. Mahalle de yaşayanlar komşusunun bekçisi olurdu.

Yakın zamana kadar her mahalle de bir karakol bulunurdu. Karakoldaki polisler mahalle sakinlerini tanırdı. Mahallenin polis amcaları ve bekçileri vardı. Mahalle de gezinen bir yabancı gördüklerinde onu takip ederek sorgularlardı.

Bizim dönem çocukları mahalle meydanında toplanıp beş taş, körebe, saklambaç, yakan top, çelik çomak, kelime, topaç vd. oyunlar oynayarak sıcak ilişkiler kurarak oyun oynardı. Günümüzde ise çocuklarımız akülü arabalar, akıllı telefon veya tabletlerde teknolojilerle arkadaşlıklar kurarak vakit geçirmektedir.

Ramazan ve bayram eğlenceleri coşkuyla geçerdi. Mahalle aralarına kurulan çadırlarda cambazların tel üzerinde yürüyüş gösterilerini heyecanla izlerdik. Bayram için alınan giysilerimizi karyolamızın altına koyar, bayram sabahında giymek için heyecanla beklerdik. Bayram sabahı komşularımızın kapısını çalar, bayramlarını kutlardık. Bayram paramızı alır, mendil ve şeker ikramlarıyla uğurlanırdık. Topladığımız harçlıklarımızı da Selimiye Camii yanındaki meydana kurulan eğlencede harcayarak eğlenirdik.

Eskiden düğünler genellikle evlerin bahçelerinde veya mahalle meydanlarında yapılırdı.

İnce saz heyeti her gelen misafiri kapının önünde karşılar, misafirler ellerinde getirdikleri hediyelerini ev sahibine verirken, çalgıcı başına da bahşişler verilir. Mahalleli düğün yapacak komşusuna yardımcı olurdu. Sünnet düğünümüz bahçeli evimizde olmuştur. Günler öncesinden sünnet yatağı hazırlanmıştı. Kına gecesi ve sünnet düğünü ayrı ayrı olmuştur. Düğün, gündüz ve yemekliydi. Komşuların da yardımıyla mezeler ve yemekler sabaha kadar hazırlanmıştı. Fıçılar içine satın alınan buzlar atılmış içeceklerin soğuk ikramı bu şekilde sağlanmıştı. Masalara servis yapacak gönüllü kişilerin kollarında mendil bağlanır, görevli olduğu anlaşıldı. Tabi ki sünnetçimiz de Talat Kıskaç idi.

Geçmişte de bugün de çocukların eğitimi hep önemli olmuştur. Ebeveyn ve öğretmenler çocuklara, büyüklerine ve küçüklerine saygılı olmayı öğretirdi. Bir yolculukta hamile bayanlar ile yaşlılara yer vermemiz gerektiğini vurgularlardı. Günümüzde bu davranışları çok az görüyorsak çocuklarımız bu kültürü aşılayamadığımızdan olsa gerek...

Oturduğumuz ev şimdiki Abdurrahman Mahallesi Kalaycı sokakta idi. Sokağımız tarihi bir mekan üzerinde idi. Sokağımız bir meydana çıkıyordu. Meydana "İmaret" diyorlardı. Ama neden imaret dediğimizi bilmezdik. Bir çeşme ve türbe sokağımızın bitiminde yer almaktaydı. Feyzullah Paşa Türbesi ve Feyzullah Paşa (İmaret) Çeşmesini bilirdik. Sonraki yıllarda meydana "İmaret" denilmesinin nedeni-

nin "Seyitler İmareti"nin bizim sokağımızda yer aldığını öğrenmiştim.

Kentimizin her bir sokak ve mahallesini taçlandıran böylesi kültür miraslarımızı öncelikli olarak o mahallede yaşayan halkımıza, çocuklarımıza tanıtmak, kentin kültürel kimliklerini geleceğe taşımanın çok önemli olduğunu vurguluyorum.

Kaynakça:

1- Düzbakar, Ö. (2003). Osmanlı Döneminde Mahalle ve İşlevleri. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 4(5), s.99

2- Bulut, C., & Savaş Yavuzçehre, P. (2022). Osmanlı İmparatorluğu'nda Sosyokültürel Yapısı İle Mahalle. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi(48), 281-301.

3- Sanoğlu, Tarık (2021) 1831 Tarihli İlk Nüfus Sayımından I. Meşrutiyet'e Kadar Edirne'de Nüfus (1831-1876), PÂYİTAHT Edirne Üzerine Dil-Tarih-Edebiyat Araştırmaları kitabı içinde, (s.279-304), Editörler: Dr. Tarık SARIOĞLU - Dr. Hasan Ali CENGİZ) - Çanakkale: Paradigma Akademik yayınları.

4- Ergenç, Özer (1989) XVIII. Yüzyılın başlarında Edirne'nin demografik durumu hakkında bazı bilgiler.- Ankara: IX. Türk Tarih Kongresi, (21-25 Eylül 1981), cilt:3, ss.: 1415-1424

5- Düzbakar, Ö. (2003). Osmanlı Döneminde Mahalle ve İşlevleri. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 4(5), s.100

İmsak	Güneş	Öğle	İkinci	Akşam	Yatsı
06:25	07:54	13:03	15:38	18:03	19:26

Yenigün OFSET

edirneyenigun@hotmail.com
edirneyenigun@gmail.com

GAZETECİLİK VE MATBAACILIK

YEREL SÜRELİ YAYIN

Kuruluş: 5 Mayıs 2005

Kurucusu ve Sahibi:

Hasan Tahsin ERYONAR

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Tarık ERYONAR

Haber Editörü

Özgür ORHAN

Tarih: 14 KASIM 2024 Sayı:5840

UETS adresi: 15602-06750-41933

Baskı, Yönetim, Yazışma Adresi:

Yenigün Ofset Gazete ve Matbaa Tesisleri

Çavuşbey Mahallesi Mumcular Sokak (Makedonya Kulesi Karşısı) No. 16/B EDİRNE

Tel: 0 (284) 213 51 82

WHATSAPP İHBAR HATTI: 0 541 225 27 57

İrtibat Bürosu:

Sabuni Mahallesi Bedesten Dış Dükkanları No: 5 EDİRNE

Tel: 0 (284) 225 27 57 Tel/Fax: 0 (284) 214 33 31

Yıllık Abone Bedeli:2000 TL. - Şehirdışı Abone Bedeli:2500 TL. -

Resmi İlanlar Sütun cm:140 TL. - Zayı İlanı 150 TL.

Fiyatı 4 TL. Fiyatlara KDV dahil değildir.

Renkli basılmasını istediğiniz özel ilan ve reklamlar pazarlığa tabidir.

GAZETEMİZDE YAYINLANAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.

www.edirneyenigun.com

NÖBETÇİ

EDİRNE

AYTAÇ ECZANESİ
LONDRA ASFALTI NO:35
02842122424

PAMUK ECZANESİ
ŞÜKRÜPAŞA MAH. ABDİ İPEKÇİ CD. NO:56 İÇ KAPI NO: 17
02842360303

EDİRNE HAYAT ECZANESİ
İSTASYON MAH.GELİNCİK SOK. NO:12 EDİRNE
02842253175

ECZANE